

ΟΜΗΡΟΣ

Έτος Ε΄.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1877.

Φυλ. Θ΄.

ΟΙ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΔΟΥΘΗΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΤΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΜΑΡΤΥ- ΡΗΣΕΩΣ.

Ο ΣΒΙΓΓΛΗΣ Η ΖΟΥΓΚΛΙΟΣ.

Ο ἐξάκουστος οὗτος ἀναμορφωτὴς ἐγεν-
νήθη εἰς Τυγεμβούργον κατὰ τὸ ἔτος 1484,
παιδευθεὶς δὲ τὴν ἐγκύκλιον μάθησιν παρὰ
τινὶ αὐτῷ θεῷ, μετέβη εἰς Βασιλείαν, κα-
κεῖθεν εἰς Βέρνην· ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ
πόλει ἠβουλήθη γενέσθαι μοναχός, ἀλλ'
ἄγνωστος τις αἰτία ἠμπόδισεν αὐτὸν, ὅθεν
μετέβη εἰς τὸ τῆς Βιέννης πανεπιστήμιον.
Ἐπιστρέψας εἶτα εἰς Βασιλείαν γίνεται
καθηγητὴς· μελετῶν δὲ τὴν φιλοσοφίαν καὶ
τὴν θεολογίαν, ἤρξατο ἀμφιβάλλειν περὶ
τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἐπικρατούσης ἐκκλησιαστι-
κῆς διδασκαλίας. Ὅθεν ὅτε κατὰ τὸ ἔτος
1519 γυμνόπους τις μοναχός, Βερνάρδος
Σαμφών, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλβετίαν πρὸς ἐμ

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Π΄)

πορείαν τῶν συγχωροχαρτίων (δι' ἣν καὶ
ὁ Τέιτσελ περιήρχετο τὴν Γερμανίαν) ἤρξα-
το τῆς ἀναμορφώσεως. Ὁ Σβίγγλης εὗρεν
ἀμέσως ὑποστήριξιν παρὰ τῇ κυβερνήσει
τῆς Ζυρίχης, ἥτις τῇ συμβουλῇ αὐτοῦ ἀ-
πηγόρευσε τῷ 1520 τοῖς ἱεροκήρυξι τὸ κη-
ρύττειν παρὰ τὰς ἁγίας Γραφάς. Ὑπερα-
σπίσθη δὲ τὰς νέας μεταρρυθμιστικὰς ἰδέας
αὐτοῦ ἐνώπιον δύο πολυπληθῶν συνελεύ-
σεων τῶν κληρικῶν τῷ 1523, προσβάλλων
τὴν παπικὴν ἐξουσίαν, τὸ ἐπισκοπικὸν ἀ-
ξίωμα, τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων, τὴν
περὶ εὐχαριστίας ὡς θυσίας ἰδέαν, τὴν λει-
τουργίαν, τὰς νηστείας, τὴν ἐκ τῶν ἐργῶν
δικαίωσιν, τὴν ἀγαμίαν καὶ τὸν μοναχι-
κὸν βίον, καὶ ὑπεστήριξε τὴν αὐστηρὰν ἐ-
πιστροφὴν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἁγίας
Γραφῆς, ὡς μόνου καθαροῦ πηγῆς.

Ὁ Σβίγγλης ἀποδυθεὶς εἰς τὸν ἀγῶνα
τοῦτον βεβαίως κατηγορήθη ὡς αἰρετικός,
ὅθεν κατ' ἐντολὴν τῆς κυβερνήσεως ἐγένετο
τρίτη θρησκευτικὴ σύνοδος τῶν δύο μερί-
δων· ἐν αὐτῇ δὲ αἱ θεωρίαι τοῦ Σβίγγλη

ἐφάνησαν τοσοῦτον καταπειστικά, ὥστε κατὰ τὸ 1524 ἀπέβαλε τὰς εἰκόνας καὶ τὴν λειτουργίαν· ἄλλη σύνοδος γενομένη ἐν Βέρνη τῷ 1528 ἔδωκε τὰ νικητήρια εἰς τὴν νέαν διδασκαλίαν.

Ὁ κόμης τῆς Ἑσσης πειραθεὶς διὰ σκοποῦς πολιτικούς ἵνα συνδιαλλάξῃ τοὺς ἀντιφερομένους, εὔρεν ἀντίπαλον τὸν Λούθηρον καὶ Μελάγχθονα, οἵτινες ἐπαρουσιάσθησαν μετ' ἄλλων ἐνδόξων αὐτῶν ὀπαδῶν, ὡς ὁ Σβίγγλης μετὰ πολλῶν θεολόγων· πλὴν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαίτησ τούτης ὑπῆρξε μηδὲν, ἐμποδισθέντων μόνον τῶν διαφορῶν κατ' ἀλλήλων συγγραμμάτων.

Ὁ Σβίγγλης συνέγραψε σπουδαῖον σύγγραμμα (*de Vera et falsa religione*) περὶ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς θρησκείας, ἐν ᾧ ὑπεστήριξε τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Ἡ μεταρρύθμισις ταχέως ἐγένετο ἀσπαστὴ ὑφ' ὀλης τῆς Ἑλβετίας, ὅπου δὲ εἰσήγετο, τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν ἀνελάμβανεν ἡ πολιτικὴ ἐξουσία, ἡ δὲ λατρεία, καταργουμένης τῆς λειτουργίας, ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς ἀπλῆς ἀναγνώσεως τῆς ἀγ. Γραφῆς καὶ τοῦ κηρύγματος· ἐπειδὴ παρέμειναν τύποι τινὲς Ἑλβετικοὶ εἰς τὸν καθολικισμὸν, ἡ Ἑλβετία διηρέθη εἰς μεταρρυθμισμένην καὶ καθολικὴν, δὲν ἐβράδυνε δὲ ἡ διάστασις αὕτη νὰ προκαλέσῃ ἐμφύλιον θρησκευτικὸν πόλεμον, καθ' ὃν ἔπεσεν ἐν τινι μάχῃ μαχόμενος καὶ ὁ Σβίγγλης τῷ 1529.

Ἐδογματίζε δ' ὁ Σβίγγλης ἅ ὅτι ἡ θυσία οὐκ ἔστιν οὐσιώδης θυσία, ἀλλ' ἀπλῶς ἀνάμνησις τῆς ἁπαξ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ γενομένης ἐκείνης θυσίας· ὅτι οὐδενὸς ἄλλου μέσου ἢ μεσίτου χρῆζομεν, εἰμὴ τοῦ Χριστοῦ, ἀποβάλλων οὕτω τὴν μεσιτείαν τῶν ἀγίων γ'. ὅτι διὰ Χριστοῦ δικαιοῦμεθα, ὑποπτεύων οὕτω τὴν ἀνάγκην τῶν ἀγαθῶν ἔργων· καὶ ἄλλα πολλὰ κατέλεγε καὶ κατεφλυάρει ὁ ἐνθερμος ὀπαδὸς τῆς τοῦ Λουθήρου αἵρέσεως.

Ο ΚΑΛΒΙΝΟΣ.

Τὰ συγγράμματα τοῦ Λουθήρου, Σβίγγλη, Μελάγχθονος καὶ λοιπῶν ἀναμορφωτῶν, καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην διασπαρέντα, οὐ διέφυγον τὸ περιεργὸν ὄμμα τοῦ περιφήμου Ἰωάννου Καλβίνου γεννηθέντος ἐν Ἑλβετία καὶ παιδευθέντος ἐν Παρισίοις καὶ Αὐρηλία. Μεταβάς κατόπιν εἰς Γενεύην διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη διδάσκαλος τῆς Θεολογίας. Ἀπὸ τὸ ἔτος 1534 εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς ἀναμορφώσεως ἐν Βασιλείᾳ, ἐν ᾗ ἐξέδωκε τὸ ἔτος 1541 καὶ τὸ σπουδαιότατον αὐτοῦ ἔργον (*institutiones religionis christianae*), ὅπερ τοσοῦτον ἐγένετο ἀρεστὸν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Γενεύης, ὥστε ἔδωσαν εἰς αὐτὸ ἰσχὺν νόμων πολιτικῶν. Ἀμα ὁ καλβινισμὸς ἀνεφάνη πολυαριθμούς μὲν εὔρε τοὺς ὀπαδοὺς, οὐκ ἠδυνήθη ὁμως ὑπερισχύσαι καὶ τῶν πολιτικῶν λόγων. Ὁθεν Φραγκίσκος ὁ Α' αὐστηρῶς κατεδίωξε τὸν καλβινισμὸν διὰ πολιτικούς λόγους καὶ ὑποψίας. Τὸ παράδειγμα δὲ τούτου ἠκολούθησε καὶ ὁ ἀμέσως διαδεξάμενος αὐτὸν Ἑρρίκος ὁ Β' καὶ τοσοῦτον ἀπηνῶς κατεδίωξεν, ὥστε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἡ αἴθουσα τοῦ Παρλαμέντου ὠνομάσθη αἰθόμενος θάλαμος, διὰ τὴν πληθὺν τῶν Καλβινιστῶν τῶν καθ' ἡμέραν τῷ πυρὶ παραδιδομένων. Τὸν Ἑρρίκον διαδέχεται Φραγκίσκος ὁ γ' δεκαεξαστῆς τὴν ἡλικίαν, τὸν τε νοῦν καὶ τὸ σῶμα ἀδύνατος, ὃν ἐπιτρόπευσεν ὁ περίφημος τῶν Γυιζῶν ἱστορικὸς ἐν Γαλλίᾳ οἶκος. Οἱ Βουρβῶνες βαρέως ἔφερον τὴν ἀντιπροσωπίαν ταύτην, καὶ δι' αὐτὸ οἱ δύο οὗτοι οἴκοι εἰς δύο φατρίας ἰσχυρῶς διηρέθησαν, ἔχοντες οἱ μὲν Βουρβῶνες σύμμαχον καὶ συναρωγὸν τὴν πληθὺν τῶν Καλβινιστῶν, οἱ δὲ Γυιζαὶ τὴν διοίκησιν καὶ τοὺς καθολικούς καὶ μεγάλας ἐνεποίησαν ταραχάς, χριστιανοὶ ἀπανθρώπως χριστιανοὺς κατασφάζοντες!! Οἱ Καλβινισταὶ, μὴ φέροντες τὴν τοιαύτην θηριωδίαν, εἰσηγήσει βεβαίως τῶν Βουρβῶνων σὺνῶμοσαν κατὰ τῆς Ἀμ-

βασίλειας, ἀλλ' ἀπέτυχον, ἀνακαλυφθέντων τῶν σχεδίων τῶν.

Ὁ Φραγκίσκος δὲ ἐν Αὐρηλία συλλαβῶν τὸν πρίγκηπα τοῦ Κονδάτου ῥίπτει αὐτὸν εἰς τὰ δεσμὰ καταδικάσας εἰς θάνατον κατὰ συμβουλήν τῶν Γυϊζῶν, διίσχυρισθέντων, ὅτι, τούτου θανόντος, ἡ πρώτη κεφαλὴ τῆς πολυκεφάλου τῶν αἱρέσεων καὶ ἀποστατῶν ὕδρας θὰ ἐξέλπειν· οὐκ ἠδυνήθη ὅμως ἐκτελέσαι τὸ ἀποφασισθὲν, ἀρπαγείς ἀπὸ τοῦ θανάτου. Τὸν βασιλέα, ἄνευ τέκνων ἀποθανόντα, διεδέχθη ὁ πλωσιώτατος αὐτοῦ ἀδελφὸς Κάρολος ὁ Θ', παιδίον δεκαετῆς, ὅπερ ἐπιτρόπευσεν ἡ καλθινίζουσα μήτηρ αὐτοῦ Αἰκατερίνη, ἥτις εὐθὺς ἠλευθέρωσε τὸν δουκά τοῦ Κονδάτου· πλὴν ἀλλὰ τίς ἠδύνητο ἐλπίσαι ἡσυχίαν ἀπὸ τῶν τοιούτων συμβεβηκότων; Οἱ Γυϊζαὶ ἐμάνισαν, ὁ ἐλευθερωθεὶς δούξ ἤθελεν ἐκδικησῆν! Ὅθεν νέαι ταραχαὶ καὶ νέοι θόρυβοι.

Οἱ Γυϊζαὶ φοβούμενοι τὴν ἐναντίαν μερίδα συνέστησαν τριανδρίαν, ἧς τινος τὰ τρία μέλη ἦσαν αὐτὸς ὁ στρατηγὸς τοῦ Μαρκεσίου καὶ ἕτερος στρατηγὸς, οἵτινες μεγάλων ἐν Γαλλίᾳ συμφορῶν καὶ σφαγῶν ἐγένοντο παραίτιοι. Ἡ Αἰκατερίνη, ἵνα καταπαύσῃ τὰς θρησκευτικὰς ἐριδας ἐπρότεινε σύνοδον, μέλλουσαν νὰ συνέλθῃ ἐπὶ παρουσίᾳ μεγατίμου ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοσμικῶν ὁμηγύρευς, ἀλλ' ἡ πρότασις δὲν ἐτελεσφόρησε. Παραλείπομεν ἐνταῦθα τὴν ἐν Οὐασίῳ δεινὴν σφαγὴν, τοὺς αἱματηροὺς ἐμφυλίους πολέμους, τὴν δεινὴν καὶ μελανείμονα νύκτα τοῦ ἁγ. Βαρθολομαίου (1572 τῆς 24ῆς Αὐγούστου) καθ' ἣν ἐπιπεσόντες ἐκ συνωμοσίας αἰφνης οἱ καθολικοὶ κατέσφαξαν μέγα πλῆθος διαμαρτυρομένων. Ἡ ἀπάνθρωπος αὕτη σφαγὴ ἐκ Παρισίων ἀρξαμένη, ὅπου τὸ σύνθημα ἐδόθη ἐξ αὐτῶν τῶν ἀνακτόρων, εὗρεν ἀπομίμησιν καθ' ἣν πασαν τὴν Γαλλίαν, ἀριθμοῦσι δὲ τὰ θύματα αὐτῆς εἰς 400,000!!! Ἐπὶ τῇ ἀπάνθρωπῳ ταύτῃ, ἐφ' ἣ ἐφρικίασεν ἅπασα ἡ Εὐρώπη, μόνος ὁ ἀναμάρτητος Πάπας

Γρηγόριος ὁ ΙΓ' ἐχάρη, διατάξας λαμπρὰν δοξολογίαν ἐν Ῥώμῃ!!!

Τὸ ἔτος 1573 νέος πάλιν ἐξερράγη θρησκευτικὸς ἐμφύλιος πόλεμος, ὅστις μόνον ἔπαυσε τῷ 1576, παραχωρηθείσης τοῖς διαμαρτυρομένης θρησκευτικῆς ἐλευθερίας ἐν ἀπάσῃ τῇ Γαλλίᾳ πλὴν τῶν Παρισίων. Πόσον μέγα ἦτο τὸ πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους μῖσος τῶν καθολικῶν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ἀπέδειξε καὶ τὸ ὅτι ὁ δομινικανὸς μοναχὸς Ἰάκωβος Κλήμης ἐδολοφόνησε τὸν βασιλέα Ἐρρίκον τὸν Γ' (1589), μόνον διότι οὗτος εἶχε συνδεθῆ μετὰ τοῦ καλθινιστοῦ Ἐρρίκου τοῦ ἐκ Νοβάρρας. Ὅτε δὲ ὁ τελευταῖος οὗτος ἐμελλε νὰ ἀνέλθῃ τὸν θρόνον ὡς Ἐρρίκος Δ' ἐδέησε, μεταβάλλων δόγμα, νὰ γίνῃ καθολικὸς, καὶ οὗτος εἶναι ὁ ἐκδοὺς τὸ περίφημον διάταγμα τῆς Νάντης, τὸ παρέχον τοῖς διαμαρτυρομένοις πλήρη ἐλευθερίαν ἐξοσκίσεως τῆς θρησκείας, συμμετοχὴν εἰς τὸ κοινοβούλιον καὶ συγκρότησιν συνόδων ἐκκλησιαστικῶν. Ὁ αὐτὸς ἀνεγνώρισεν καὶ τὰ τῶν διαμαρτυρομένων ἐν Γαλλίᾳ πανεπιστήμια. Ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη αὕτη πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους ἐξήγειρε τοσοῦτον τὸ μῖσος τῶν καθολικῶν κατὰ τοῦ Ἐρρίκου, ὥστε ἐδολοφονήθη ὑπὸ τινος Ῥαβαλιὰκ (1614). Ὁ Λουδοβίκος ΙΓ' διέκειτο δυσμενῶς πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους, βιαιότερον δ' αὐτοῦ κατεπίεσεν αὐτοὺς ὁ τυραννόφρων Λουδοβίκος ὁ ΙΔ', ὅστις ἀνεκάλεσε καὶ τὸ τῆς Νάντης διάταγμα. Ἡ κατάστασις τῶν ἐν Γαλλίᾳ διαμαρτυρομένων εἶχε καταστῆ τοσοῦτον ἀθλία κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ὥστε ὑπὲρ τὰς 70,000 αὐτῶν ἔφυγον ἀπὸ τῆς πατρίδος, ζητοῦντες εἰς ξένας χώρας ἐλευθερίαν συνειδήσεως, καὶ μόνον ἡ μεγάλη γαλλικὴ ἐπανάστασις (1789) ἐξησφάλισεν αὐτοῖς ἐν Γαλλίᾳ πλήρη ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητα πρὸς τοὺς καθολικοὺς. Τὰ ἀνήκουσα παθήματα τῶν διαμαρτυρομένων καὶ τὴν ἐν Ἰαρνάκῳ πολιορκίαν, εἰς ἣν οἱ πολιορκούμενοι Καλθινισταὶ ἤσθιον τὰ τέκνα αὐτῶν, παραλείπομεν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρόλου, ἐβασίλευσεν Ἑρρίκος Γ', ὃς παρηκολούθησε τὸ παράδειγμα τοῦ προκατόχου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦτον διεδέχθη ὁ ἐκ τοῦ Βουρβωνικοῦ οἴκου Ἑρρίκος ὁ Δ', ὃς ἐπέτρεψε τοῖς καλλινοῖσι νὰ ἐξασκῶσιν ἐλευθέρως τὰ τῆς λατρείας των, καὶ συγχρόνως παρεχώρησε φρούρια ἰσχυρὰ πρὸς ἰδίαν ἀσφάλειαν, ἀλλὰ δικαιώματα καὶ ἅπαντα τὰ πολιτικά ἀξιώματα· καὶ οὕτω μόλις ἠδυνήθη νὰ κατευνάσῃ ἀπάσας τὰς θρησκευτικὰς παραχὰς, αἱ περ κατερήμωσαν ἀπανθρώπους τὴν θαυμασίαν χώραν τῆς Γαλλίας.

Ὁ Καλθίνος ἐδόξαζε ἅ. ὅτι ὁ Χριστὸς ἦν μεσίτης τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ πατέρα πρὶν ἢ ἁμαρτήσῃ ὁ Ἄδὰμ καὶ πρὶν ἢ πρὸς λάβῃ ὁ λόγος τὸ ἡμέτερον φύραμα· β'. ὅτι καταβῆς εἰς τὸν ἄδην ἀνέλαβεν ἀπάσας τῶν κολαζομένων τὰς τιμωρίας· γ'. ὅτι μόνος ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἶχε τὸ αὐτεξούσιον, οἱ ἀπόγονοι δ' ὅμως αὐτοῦ ἀπώλεσαν τοῦτο διὰ τῆς παραβάσεως, ὅθεν καὶ κινεῦνται εἰς τὰ καλὰ ἢ τὰ κακὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· δ'. ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἐν χρήσει ὄν ἐστὶ μυστήριον, ἐκτὸς δὲ χρήσεως οὐχί, κτλ.

Ὁ Λουθηρος καὶ ὁ Σβίγγλης πᾶσαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξουσίαν παρέδιδον ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς· ὁ Καλθίνος ὅμως ἐθεώρει τὴν ἐκκλησίαν ὡς σῶμα ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς πολιτείας καὶ αὐτεξούσιον, ἀποδεχόμενος τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὑπόβλημα ὡς πηγάζον ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. Ἀπὸ τοῦ 1540 ἔτους ἐνεργῶν ὑπὲρ τῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Γενεύῃ ἠδυνήθη νὰ διαδώσῃ καὶ γενικεύσῃ ἐν Ἑλβετίᾳ τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ δεῦτερος μεταρρυθμιστής. Ὁ Καλθίνος δὲν εἶχε μὲν τὸν γόνιμον καὶ πρωτότυπον τοῦ Λουθήρου νοῦν, οὐδὲ τὸ βαθύ αὐτοῦ θρησκευτικὸν αἶσθημα, ἦτο ὅμως πολυμαθέστερος καὶ συγγραφεὺς γλαφυρώτερος ἐκείνου.

Τὰ διαβόητα συγχωροχάρτια, ἡ ἀναίσχυντος τῶν θείων καπήλευσις καὶ ἡ ἀνήκουστος τῶν ἠθῶν διαφθορά, περὶ ὧν ἅπαντων λόγον συντόμως ἐποιήσαμεν, ἐμελλον

φυσικῶ τῷ λόγῳ νὰ φέρωσιν εἰς τὸν νεαρὸν καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀκμὴν τῆς παιδικῆς ἡλικίας εὐρισκόμενον τότε γερμανικὸν λαὸν αἶσθημα ἀποστροφῆς καὶ ἀγανακτικῆς· εἰάν δὲ εἰς τὸν κοινὸν λαὸν τοῦτο συνέβαινε, πῶσω μᾶλλον εἰς τοὺς λογίους καὶ βαρύτερον θρησκευτικὸν αἶσθημα ἔχοντας, ὅποιοι ἦσαν ὁ Λουθηρος, ὁ Μελάγχθων ὁ Καλθίνος, ὁ Σβίγγλης καὶ ἄλλοι, οἵτινες, ἐκ τῆς ἀναγιώσεως τῆς ἀγ. Γραφῆς καὶ τῆς περὶ αὐτὴν μελέτης καὶ σπουδῆς κατενόησαν πόσον ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία ἀπειχε τοῦ νὰ ἦνε ἡ τῆς ἀγίας Γραφῆς. Ἄπαντες ὅθεν οἱ μεταρρυθμισταὶ ἤρχισαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς τυραννίας τοῦ Βατικανοῦ ὡς κατανοήσαντες ὅτι ὑπὸ τὴν δεσποτείαν αὐτοῦ μένοντες ἀδύνατον ἦτο νὰ μορφώσωσιν ἰδίαν ἐκκλησίαν, ὅπερ καὶ ταχέως εἰς πέρας ἤγαγον, οἱ μὲν ὡς μεγάλα προτερήματα εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπενεργεῖν ἔχοντες καὶ ἐν πράξει μεγάλοι, ἔγειναν οἱ θεμελιωταὶ τῶν νέων δοξασιῶν κατὰ πράξιν, οἱ δὲ σοεοὶ καὶ ἐπιστήμονες ἔγειναν οἱ κατὰ θεωρίαν πατέρες αὐτῆς καὶ πρῶτοι δογματικοὶ διδάσκαλοι.

Οἱ Μεταρρυθμισταὶ οἱ ὄρισαντες τὰ δόγματα αὐτῶν ἐκ τῆς ἀγ. Γραφῆς, ὡς αὐτοὶ ταύτην ἐνόησαν, ἔπρεπεν ὅμως νὰ ὀρίσωσι καὶ τὴν ἐκκλησίαν, ἥτις ἐν τοῖς συμβόλοις ὡς δόγμα πίστεως περιείχετο, εἰς ὃ πάντες ἔπρεπε νὰ πιστεύσωσιν. Ἄλλ' ὁ ὀρισμὸς οὗτος, ὡς ἦτον ἐπόμενον, ἦν ἀληθῆς δι' αὐτοὺς σκοπέλος. Δύω ἀλήθειαι ἦσαν δι' αὐτοὺς ἱστορικαὶ καὶ ἀναντίρρητοι. Πρῶτον ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐθεμελίωσε μίαν ἐκκλησίαν διὰ τῶν Ἀποστόλων Αὐτοῦ, καὶ δεῦτερον ὅτι ἡ ἐκκλησία αὕτη δὲν ἦτο ἡ ἑαυτῶν, καθ' ἕσαν ταύτην αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐθεμελίωσαν. Τί λοιπὸν ποιητέον, εἶπον; — ὅς ἀρνηθῶμεν τὴν ἐξωτερικὴν ὑπαρξίν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅς καταστήσωμεν αὐτὴν ὅλως ἰδανικὴν, ὥστε ἀφ' οὗ ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἢ ἀληθῆς ἱστορικὴ ἐκκλησία, οὐδὲ ἄλλη τις νὰ μὴ ἦναι. Ἄλλ' ὁ ὀρισμὸς οὗτος τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἰδανικὴν μόνον ὑπαρξίν ἐχούσης, εἶχε μεγάλα καὶ ὁ-

λέθρια ἀποτελέσματα. ἐπειδὴ ἐδείκνυε μὴ ἀναγκαίαν πᾶσαν ἐξωτερικὴν κοινωνίαν καὶ ἔφερον ἢ εἰς μυστικισμόν ἢ εἰς ἀδιαφορίαν. Τί λοιπὸν ποιητέον; (εἶπον πάλιν οἱ μεταρρυθμισταί) Δεῦτε καὶ ἐνώσωμεν τὰ ἀνένιωτα, καὶ τὰ ὅλως διάφορα εἰς ἓν συγχωνεύσωμεν καὶ τῇ ἰδανικῇ ἐκκλησίᾳ αἰσθητὰ καὶ ὄρατὰ σημεῖα δώσωμεν, ἵνα φυλάξωμεν τὴν ἐνότητά τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ὅσον τὸ δυνατόν, τὸ μὲν πρῶτον μέρος αὐτῆς τὸ ἰδανικὸν εἶνε τὴν μίαν ἀγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν ἀντιτιθέμεντες κατὰ τῶν θελούντων καταστρέψαι τὴν ἐξωτερικὴν ἐκκλησίαν, ἣν ἡμεῖς ἐθεμελιώσαμεν. Καὶ τοῦτο ποιήσαντες ἐνόμισαν ὅτι ἐξησφάλισαν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων κινδύνων· ἀλλὰ συνέβη μᾶλλον τὸ ἐναντίον, ὡς ἡ ἱστορία τῆς διαμαρτυρομένης ἐκκλησίας δεικνύει· ἐπειδὴ ἄλλοι μὲν ἔλαβον τὸ δεῦτερον μέρος καὶ κατήντησαν σχεδὸν εἰς τὴν Λατινικὴν περὶ ἐκκλησίας ἰδέαν, οἱ δὲ πλείστοι ἔλαβον τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ὀρισμοῦ, καὶ τὴν ἀληθῆ καὶ οὐσιώδη καὶ κυρίαν ἐκκλησίαν ὡς ἀόρατον καὶ ἰδανικὴν θεωρήσαντες, ἐξέλαβον πάσας τὰς ὑπαρχούσας ὡς ἀδιαφόρους ἢ περιττὰς, καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐδχμιούργει, ἂν εἶχε τὰ μέσα καὶ τὴν δύναμιν, νέαν τινὰ καὶ διάφορον ἐκκλησίαν.

Ἐν τούτῳ καταφαίνεται ὁ μεγαλείτερος κίνδυνος, ὅστις ἀπειλεῖ τὴν τῶν Διαμαρτυρομένων ἐκκλησίαν. Τῷ ὄντι· ἐὰν ἡ κυρία ἐκκλησία εἶνε ἡ ἀόρατος, εἰς ἣν διὰ ζώσης πίστεως τῆς ἐκ τῆς ἀγ. Γραφῆς καὶ τοῦ Θεοῦ λόγου ἐμποιουμένης ἡμῖν κατατασσόμεθα, τότε πρὸς τί νὰ ἀνήκωμεν εἰς τὴν δεῖνα ἢ δεῖνα ἐκκλησίαν; πρὸς τί νὰ μένωμεν εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην, ἐν ᾧ εἰς πάσας σωζόμεθα; Ἡ ἀρχὴ αὕτη τῆς διαμαρτυρομένης ἐκκλησίας παρήγαγε πάσας τὰς αἱρέσεις. Μεννονιτῶν, Βαπτιστῶν, Κουακέρων, Ἀρμινιανῶν, Κριτοκαλθινιστῶν, Θεοπασχιτῶν, Ὀριγενιστῶν, Καθαριστῶν, Ἀδαμιτῶν, Σεβερτανῶν, Κλαιόντων, Πρεσβυτεριανῶν, Τρεμόντων, Ἀγγλοκαλθίνων, Ποσκατοριανῶν, Σωκινιανῶν, Βουγγμιστῶν,

Γομαριστῶν, καὶ ἀντὶρρυθμήτους ἄλλας, δι' ὧν εἰς ἀπειρα τμήματα ἡ ἐκκλησία αὐτῶν ἐσχίσθη καὶ ἐξακολουθεῖ σχιζομένη. Εἶνε δ' ἀπορίας ἄξιον, πῶς ἐκκλησία τοιαύτας ἀρχὰς ἔχουσα δὲν ἐσχίσθη εἰς τοσαῦτα τμήματα, ὅσαι κεφαλαὶ πιστῶν εἶνε, καὶ ἡ ἀπορία αὕτη ἐξηγεῖται ἂν ρίψωμεν βλέμμα ἐταστικὸν ἐπὶ τῶν διαμαρτυρομένων ἐκκλησιῶν τῆς ἐν ἧ ζῶμεν ἐποχῆς. Τὰ κύρια συκρατοῦντα αὐτὰς αἰτία εἰσὶ πρὸ πάντων δύο· τὸ πρῶτον ὅτι ἔχουσι τὴν ὑπαρξίν των ἐν λαοῖς φλεγματικοῖς καὶ ψυχροῖς, ὅποιοι οἱ Γερμανοὶ καὶ Ἀγγλοὶ, οἵπερ, ἀφ' οὗ ἐλυτρώθησαν ἀπαξ τοῦ παπικοῦ ζυγοῦ καὶ ἀφοῦ ἡ διάδοχος ἐκκλησία οὐδεμίαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν ἔχει ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεώς των, δι' ὧν μέσων ἡ καθολικὴ ἐκκλησία κατέχει, δὲν φροντίζουσι πολὺ περὶ ἐκκλησίας, καὶ ἂν θεωρητικῶς τὰς ἀτελείας τῆς νέας ἐκκλησίας βλέπωσιν, ἀρκοῦνται εἰς τὸ νὰ χαρακτηρίζωσι μόνον αὐτὰς, καὶ καθόλου δὲν κατέρχονται εἰς πρακτικὴν αὐτῶν διόρθωσιν, καθ' ὅσον ἡ νέα ἐκκλησία, ὡς προείπομεν, οὐδεμίαν οὐχὶ μόνον πίσιν, ἀλλ' οὐδὲ ἐξουσίαν καὶ κύρος ἐπ' αὐτῶν ἔχει. Ἄν ὅμως ὑπῆρχε παρ' ἡμῖν τοῖς Ἑλλησιν, ὧν ὁ ζωηρὸς καὶ θερμὸς χαρακτήρ ἔχει ἀκατανίκητον ὄρμην νὰ φέρῃ εἰς συμφωνίαν θεωρίαν καὶ πράξιν, ἐκκλησία τοιαύτας ἀρχὰς ἔχουσα δὲν θὰ ἐδύνατο νὰ ὑφίσταται· οὐδὲ δεκάς δὲ ἐτῶν ἤθελε παρέλθῃ καὶ ἤθελον φανῆ τοσαῦται ἐκκλησίαι, ὅσαι κεφαλαὶ, καὶ ἐπὶ τέλους ἤθελε καταντήσῃ τὸ ἔθνος εἰς γενικὴν ὀρθοσκευτικὴν ἀδιαφορίαν ἕνεκα τῶν τοιούτων ἀρχῶν.

Ἐκτὸς τοῦ λόγου τούτου εἶναι καὶ ἕτερός τις ἰσχυρὸς δι' ὃν ἡ Διαμαρτυρομένη ἐκκλησία διατηρεῖται· ἡ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας χεὶρ καὶ δύναμις, ἧς ὑπάλληλοι ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς διαμαρτυρουμέναις ἐκκλησίαις οἱ κληρικοὶ εἶνε. Τὸ κράτος παρὰ Διαμαρτυρουμένοις ἀνέλαβε τὴν τῆς ἐκκλησίας διοίκησιν· ἐν Ἀγγλίᾳ λ. χ. βλέπομεν ὑπὸ τὴν βασιλίссαν, ὡς κεφαλὴν, ἐκκλησίαν ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων, ἡ-

τις μέρωσιν μόνον ἱεραρχίας ἔχει, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἐντελῶς σχεδὸν ἔχασε καὶ καταστᾶσα ἀριστοκρατικὴ καὶ λόρδων πολιτικὴ συνάμα καὶ ἐκκλησιαστικὴ ὁμήγυρις, ἀπέβαλε πᾶσαν σχεδὸν δύναμιν καὶ ἐπιβρόχην ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ μορφώσεως τοῦ λαοῦ, ὅστις, ὡς εἶπομεν, εἰς μυρίας αἰρέσεις διεσχίσθη καὶ ἐξακολουθεῖ διασχιζόμενος καὶ ἔτι εἰς θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν θὰ καταστήσῃ. Παρὰ τοῖς Διαμαρτυρομένοις ἡ ἐκκλησία κατήντησε πολιτικὴ ἱεραρχία ὑπαλλήλων, οἵτινες εἰς τὴν αὐτὴν σχέσιν πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς παιδείας εὐρίσκονται, εἰς ἣν οἱ νομάρχαι καὶ οἱ λοιποὶ διοικητικοὶ ὑπάλληλοι πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς τῶν ἐσωτερικῶν. Εἰς τοιαύτην δὲ θέσιν ὄντες καὶ εὐρισκόμενοι γίνονται οἱ πλεῖστοι ὄργανα τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, καὶ δὴ λησμονοῦντες τὸ ῥητὸν τοῦ Κυρίου «ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου» ἀποδεικνύονται ὄργανα πολιτικῆς φατρίας, ἡγουμένης ἐφημερίδος τινὸς ἐκκλησιαστικῆς, «τοῦ Σταυροῦ» λεγομένης, δι' ἧς καταγίνονται νὰ καταστήσωσι τὸν χριστιανισμὸν καθαρὸν ὄργανον σκοπῶν κυβερνητικῶν, διεγείροντες οὕτω ἀπάντων τῶν χριστιανῶν καὶ φιλελευθέρων τὴν ἀγανάκτησιν καὶ σκάνδαλον μέγα εἰς τὸν λαὸν γιγνόμενοι, καὶ ἔνεκα τοῦ φατριασμοῦ αὐτῶν καθιστῶντες εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐκκλησίαν καὶ λειτουργοὺς αὐτῆς μίσους καὶ ἀποστροφῆς ἀξίους.

Ἐκ τῆς λίαν συντόμου ταύτης ἀφηγήσεως, κατεφάνη, πιστεύω, ὅτι μόνη πράγματι καθολικὴ, οἰκουμενικὴ, ἀποστολικὴ καὶ πάσης πλάνης ἐλευθέρᾳ ἐκκλησία παρέμεινεν ἡ ἡμετέρα ὀρθόδοξος, καίπερ τοσοῦτον σκληρᾶ τυραννίᾳ καὶ Ἀντιχρίστων βαρβαρικῆ πιέσει περιπεσοῦσα.

Ἄς μὴ κυχῶνται ὅθεν οἱ ἀποσχισθέντες παρὰ τῆς μόνης ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ὀρθόδοξου ἐκκλησίας ὅτι ὁ Κύριος ἐπαίδευσεν αὐτὴν καὶ παιδεύει εἰσέτι, διότι καὶ ἡ αὐτῶν ἀντιδοξοῦσα ἐκκλησία ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τῆς θείας χάριτος ἔπεσεν εἰς δουλείαν μυριάκις τῆς ἡμετέρας

οἰκτροτέραν καὶ ἐλεεινοτέραν, δουλείαν ἐσωτερικὴν.

Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος, Ἀλεξανδρείας πατριάρχης (α), ἐν τῇ ὁμολογίᾳ αὐτοῦ, συγγράμματι θαυμασίῳ, λέγει περὶ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας «Ἀλλὰ ταύτην, τὴν οὕτως εὐσεβῶς καὶ ὀρθοδόξως περὶ τὰ θεῖα διακειμένην, ἐζητήσατο ὁ σατανᾶς πρὸς τοῦ Θεοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σίτον καθ' ἅπερ τοὺς ἀποστόλους περὶ τὸ κοσμοσωτήριον πάθος

(α) Κύριλλοι ὁ Λούκαρις ὁ περίδοξος κληρικὸς τῆς ἐποχῆς, ὁ ἐκ τῆς σπουδᾶς αὐτοῦ ἐν Πατασίῳ ποιῆσαι καὶ ἄρσασαν τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ἰδίως δὲ τὴν Ἑλβετίαν περιελθὼν καὶ ἐν Γενεύῃ γνωρισθεὶς μετὰ τῶν ἐπισημοτέρων καλθεμιστῶν θεολόγων μετ' ὧν συνήψε καὶ φιλίαν, ὁ προσκαλληθεὶς μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ παρὰ τῷ σοφῷ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας Μελέτιῳ τῷ Πηγᾷ, ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου τὸ ἔτος 1600 εἰς Ἡσλωνίαν, ἵνα ὑποστηρίξῃ τοὺς ἐκεῖ ὑπὸ τῶν καθολικῶν διωκόμενους ὀρθοδόξους, ὁ τὸ 1602 διαδεχθεὶς ἀποθανόντα τὸν Μελέτιον εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἀλεξανδρείας, ὁ θεῖος οὗτος πολέμιος τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας καταχθονίων Ἰησουϊτῶν, ὁ εἰς μεγάλας σχέσεις πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Ἰάκωβον εὐρισκόμενος, πρὸς ὃν δὴ καὶ ἐδώρησε τὸ περίφημον ἀρχαιότατον ἀλεξανδρινὸν χειρόγραφον τῆς μεταφράσεως τῶν Ὁ. τὸ μετὰ ταῦτα ἐν Ὁξωνίῳ ὑπὸ Γραβίου ἐκδοθὲν μετὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Κλήμεντος πρὸς τοὺς Κορινθίους, ἀφιλίαν στενήν συνδέσας πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν προτεσταντικῶν δυνάμεων, ὅπως δυνήσθῃ τῇ ἀρωγῇ αὐτῶν νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς λατίνους ἀποτελεσματικώτερον, ὁ τὸ 1621 ἀναδειχθεὶς Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πάντως κατὰ τῶν Ἰησουϊτῶν ἀγωνιζόμενος, οἵτινες λίαν δυσαρέστως εἶδον τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Πατριαρχίαν, ὁ πεντάκις πατριαρχεύσας καὶ πάντοτε διὰ τῆς τῶν Ἰησουϊτῶν πολεμικῆς καὶ μοχθηρᾶς πρὸς ἐκείνους διαθέσεως ἐνδόξως καταβάς καὶ ἐπὶ τέλος καθαιρεθεὶς καὶ εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον καταδικασθεὶς τῇ μοχθηρᾷ βραδουρασίᾳ τῶν Ἰησουϊτῶν ὡς προτρέπων ὄθεν τὸν λαὸν εἰς ἐκανάστασιν! ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ τῆς ἐποχῆς, τὸ τιμολογεῖ ἐκείνο φόβητρον τῶν Ἰησουϊτῶν, προῦνόησε νὰ πεμφθῇ περὶ τὸ ἔτος 1608 ὁ Μητροφάνης Κριτόπουλος εἰς Ἀγγλίαν, ὅπως συμπληρώσῃ τὰς Θεολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς, διότι ἐφρόνει τὸ φερύνομον ἐκεῖνα ἀγαλμα τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως (Κύριλλος ὁ Λούκαρις) ὅτι διὰ μόνης τῆς Θεολογικῆς παιδείας ἡ δύνατο ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἀνυψουμένη ἀπὸ τῆς ταπεινώσεως, εἰς ἣν εἶχε μετὰ τὴν ἄλωσιν περιπέσει, ν' ἀποσοβῆσθαι τὸν τῆς καπικῆς ἐκκλησίας ἀπειλούμενον κίνδυνον. Ὁ Μητροφάνης ἐφάνη ἀξίος τῶν πρεσδοκίων αὐτοῦ, διότι οὕτως ἀνεδείχθη εἰς τῶν σπουδαιοτέρων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ Θεολόγων, ὅτε ὁ ἐν Γερμανίᾳ διέτριβεν ἐξέδωκε τὸ ἔτος 1625 κατὰ παράκλησιν τῶν Προτεσταντῶν Θεολόγων πολλοῦ λόγου ἀξίαν ὁμολογίαν τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας εἰς ἣν ἀντιτάσσει τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς πρὸς τὴν τῆς δυτικῆς καὶ τῶν διαμαρτυρομένων ἐκκλησιῶν ὁ ἀξίος τοῦ Λουκάρεως προστατευόμενος καὶ πολὺς οὗτος Μητροφάνης ἐγένετο Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας τὸ ἔτος 1630.

τοῦ Κυρίου, καὶ πρότερον τὸν δίκαιον ἐκείνον Ἰώβ· ὁ δὲ Θεὸς κρίμασιν εἰς αὐτὸς οἶδε παρεχώρησε ταύτην τῷ ἐχθρῷ, κελεύσας αὐτὸν, μόνον τὴν ταύτης πίστιν μὴ βλάψαι τὸ παράπαν, καθ' ἃπερ πεποίηκε καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ Ἰώβ· κακίον γὰρ παραδοῦς τῷ αἰτήσαντι πᾶσι μὲν τοῖς ὑπάρχουσι τῷ δικαίῳ χρῆσθαι συνεχώρησε τῷ πολεμίῳ κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν, μόνην δὲ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀθλητοῦ κελεύει τὸν βάσκανον ἀβλαβῆ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τὸν προκηρυχθέντα ἐκείνον Ἀντίχριστον, τὸν ἄνθρωπον τῆς ἀμαρτίας, τὸν υἱὸν τῆς ἀπωλείας, τὸν ψευδοπροφήτην φημι τῶν Σαρακηνῶν (σιγάσθω δὲ τὸ μυαρὸν ἐκείνου ὄνομα πολλῶν ἔνεκα) καὶ τὴν ἐκείνου ψευδοδιδασκαλίαν, οὐ οἱ λατρευταὶ καὶ διάδοχοι οὐκ ἔστιν εἶδος κακίας ὃ οὐκ ἐπήγαγον, καὶ ἐπάγουσι καθ' ἑκάστην τῇ τοῦ Χριστοῦ ποίμνη» — (καὶ προβαίνων κατωτέρω σελ. 206—207 λέγει) «ταῦτα καὶ πλείονα τούτων πάσχουσα ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ὑπὸ τοῦ Ἀντιχριστοῦ, οὐδαμῶς τῆς πίστεως παρατρέπεται· ἀλλὰ μένει τεθεμελιωμένη ἐπὶ τὴν στερεὰν καὶ ἀκράδαντον πέτραν, ἣτις ἔστιν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἀντεχομένη ἀκριβῶς τῆς ἐκείνου διδασκαλίας, τῶν δὲ τυράννων καὶ διωκτῶν κατακωμένη καὶ χλευάζουσα. «οὐ γὰρ πύλαι ἕξου κατισχύουσιν αὐτῆς ποτὲ, » τοιοῦτον θεμέλιον ἔχούσης. Προσδοκῶμεν οὖν τὴν ἀπολύτρωσιν οὐ παρ' ἀνθρώπων (ματαίᾳ γὰρ ἡ τούτων βοήθεια) ἀλλὰ παρ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἀμέσως· οὐ γὰρ ἀνέξεται ἐπὶ πλέον τὴν ἐκκλησίαν, ἣν τῷ ἰδίῳ αἵματι ἑαυτῷ περιεποίησατο, ζυγῷ δουλείας καὶ τυραννίδος κατατρυχομένην ὄραν· ἀλλ' ἐπισκέψεται ταύτην καὶ ἐν τάχει μὲν τοῖς ἀποκτείνων μὲν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἀμαρτίας, τὸν υἱὸν τῆς ἀπωλείας τῆ βξυτάτῃ καὶ τρομωτάτῃ μαχαίρᾳ τοῦ ἑαυτοῦ στόματος, ἐκείνην δὲ ἀπαλλάττων τῆς τυραννίδος καὶ εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν ἐπανάγων, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς πολλῷ κρείττονα· «εὐλόγησε γὰρ Κύριος τὰ ἔσχατα τοῦ Ἰώβ μᾶλλον ἢ τὰ ἔμπροσθεν.»

Ταῦτα ἐν συντόμῳ περὶ τῆς διαμαρτυρήσεως, κτλ.

Διογύσιος Χαριζλῆς Ἱεροδιάκονος.

ΤΟ ΔΗΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΝ ΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

(*Ἐκ τοῦ Les Femmes des Césars τοῦ B. Gastineau.*)

A.

Ὁ σίδηρος εἶναι ὄπλον σκαιὸν καὶ βάρβαρον, ἐν ᾧ τὸ δηλητήριον εἶναι τούναντίον ὄπλον δόλιον καὶ οὐχὶ δύσκολον περὶ τὴν χρῆσιν· διὸ τοῦτο μὲν εἶναι ὄπλον τῶν γυναικῶν, τοῦ ἀδυνάτου καὶ δολίου φύλου, ἐκεῖνος δὲ τῶν ἀνδρῶν, τοῦ βαρβάρου καὶ σκαιοῦ φύλου.

Μήδεια, Λοκύστη, Τοφάνα, Βρινβιλλιέρη, Αἰκατερίνη τῶν Μεδίκων, ἰδοὺ αἱ περιφημοὶ βασίλισσαι τοῦ δηλητηρίου.

Προσορμισθεῖσα εἰς Κρήτην μετὰ τοῦ Ἰάσωνος ἡ Μήδεια ἐδηλητηρίασε τὸν βασιλέα τῆς νήσου, ὡς ἀρνηθέντα νὰ τοῖς παρέξῃ ἄσυλον. Εἶτα ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰάσωνος, ἐπεμψε τῇ θυγατρὶ τοῦ Κρέοντος, τῇ ἀντιζήλῳ αὐτῆς Γλαύκῃ, ἐσθῆτα δηλητηριασμένην, ἣτις καὶ ἐπέφερε τὸν θάνατον αὐτῆς, μεθ' ὃν καὶ ἐνήχθη ἐνώπιον τῶν δικαστῶν· ἀλλὰ τῆς τοξικολογίας μὴ ὑπαρχούσης τότε καὶ τῆς τέχνης τῆς δηλητηριάσεως μὴ ἐννοουμένης ὑπὸ τῆς ἱατρικῆς, δὲν εὑρέθη οὐδὲν σγμεῖον δηλητηριάσεως ἐπὶ τῆς Γλαύκης, διὸ καὶ ἡ Μήδεια ἐκνήρυχθη ἀθώα.

Ἡ Κίρκη ὑπῆρξε καθ' ὅλα ἀξία τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. «Καὶ τὴν Κίρκην, λέγει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, εἰς φαρμάκων παντοδαπῶν ἐπίνοιαν ἐκτραπείσαν ἐξευρεῖν ρίζων παντοίας φύσεις καὶ δυνάμεις ἀπιστουμένας . . . πολὺ δὲ πλείω διὰ τῆς ἰδίας ἐπιμελείας ἐξευροῦσαν μηδεμίαν ὑπερβολὴν ἀπολιπεῖν ἑτέρα πρὸς ἐπίνοιαν φαρμακείας.»

Ἡ Κίρκη ἐδηλητηρίασε τὸν σύζυγον αὐτῆς, τὸν βασιλέα τῶν Σκυθῶν. Διὰ ποτοῦ δὲ κατεσκευασμένου ἐκ μυστηριωδῶν χυμῶν